

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΑΤΣΙΒΑΡΔΕΛΟΥ κατά ΕΛΛΑΔΟΣ
(Προσφυγή υπ' αριθ. 2075/06)

ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
25 Οκτωβρίου 2007

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

Στην υπόθεση Κατσιβαρδέλου κατά Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, Πρόεδρο,

Χ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Ν. ΒΑΛΙĆ,

Α. ΚΟΒΛΕΡ,

Ε. ΣΤΕΙΝΕΡ,

Σ.Ε. ΤΣΕΒΕΝΣ,

Γ. ΜΑΛΙΝΒΕΡΝΙ,

και τον Γραμματέα του Τμήματος, Σ. ΝΙΕΛΣΕΝ.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 4 Οκτωβρίου 2007.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω
ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 2075/06) προσφυγής, την

οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Γεώργιος Κατσιβαρδέλος, Έλληνας υπήκοος, («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 3 Ιανουαρίου 2006 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον Δικηγόρο Αθηνών Γ. Παπαδάκη. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από την εξουσιοδοτημένη εκπρόσωπο του πληρεξουσίου της, Γ. Σκιάνη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 9 Ιανουαρίου 2007, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την περί της διάρκειας της διαδικασίας αιτίαση. Δυνάμει του άρθρου 29 παρ. 3 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο απεφάσισε να αποφανθεί ταυτοχρόνως επί του παραδεκτού και της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

4. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1941, και, ήδη, κρατείται στις Φυλακές Χαλκίδας.

5. Στις 15 Μαΐου 2000, ησκήθη σε βάρος του προσφεύγοντος ποινική δίωξη για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Στις 19 Μαρτίου 2004, παρεπέμφθη σε δίκη.

6. Στις 6 Οκτωβρίου 2004, το Κακουργιοδικείο Αθηνών επέβαλε στον προσφεύγοντα την ποινή καθείρξεως δέκα ετών και απεφάσισε ότι η έφεση δεν θα είχε ανασταλτική ισχύ (απόφαση 2418/2004). Την επομένη, ο προσφεύγων ήσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής.

7. Στη συνέχεια, ο προσφεύγων αιτήθηκε, τέσσερις φορές, την αναστολή εκτελέσεως της ποινής του, ισχυριζόμενος ότι έπασχε από κατάθλιψη. Απερρίφθησαν και οι τέσσερις αιτήσεις του (αποφάσεις 2100/2004, 584/2005, 1629/2005 και 2420/2005 του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών).

8. Η μετ' έφεση συζήτηση της υποθέσεως έλαβε χώρα την 1^η Δεκεμβρίου 2006. Στις 5 Δεκεμβρίου 2006, το Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την ενοχή του προσφεύγοντος, αλλά μείωσε την ποινή σε έξι έτη (απόφαση 2856/2006).

9. Στις 22 Μαρτίου 2007, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως. Ήδη, η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον του Αρείου Πάγου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I. ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΑΙΤΙΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

10. Ο προσφεύγων διατυπώνει παράπονα όσον αφορά τον δίκαιο χαρακτήρα και τη διάρκεια της σε βάρος του ποινικής διαδικασίας. Υποστηρίζει δε ότι δεν διέπραξε κάποιο αδίκημα και ότι δεν έπρεπε να καταδικασθεί, πολλώ μάλλον όταν το αδίκημα το οποίο φέρεται να έχει διαπράξει, έχει ήδη παραγραφεί. Ο προσφεύγων επικαλείται το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Παν πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικαστεί δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίο θα αποφασίσει (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως.»

A. Περί της αιτιάσεως όσον αφορά τη διάρκεια της διαδικασίας

11. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι ο προσφεύγων δεν έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα, διότι δεν ήσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της εφετειακής αποφάσεως 2856/2006. Εξ άλλου, προβάλλοντας την πολυπλοκότητα της υποθέσεως, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας δεν υπερέβη την εύλογη προθεσμία του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.

12. Ο προσφεύγων αντικρούει την ως άνω επιχειρηματολογία και αναφέρει ότι έχει καταθέσει αίτηση αναιρέσεως κατά της εφετειακής καταδικαστικής αποφάσεως. Εκτιμά δε ότι η διάρκεια της αφορώσας την υπόθεσή του διαδικασίας υπήρξε υπερβολική και προσθέτει ότι, παρά την αδικαιολόγητη καθυστέρηση η οποία σημειώνεται στη διεξαγωγή της δίκης του, τα επιληφθέντα δικαστήρια αρνήθηκαν να αναστείλουν την εκτέλεση της ποινής του, παρά τα προβλήματα υγείας τα οποία αντιμετωπίζει.

1. Επί του παραδεκτού

13. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η σκοπιμότητα της παρ. 1 του άρθρου 35, με το οποίο τίθεται ο κανόνας της εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων, έγκειται στο ότι, πριν από την προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει να παρέχεται στα Συμβαλλόμενα Κράτη η δυνατότητα να προλαμβάνουν ή να θεραπεύουν τις καταγγελλόμενες παραβιάσεις (βλ., μεταξύ άλλων, *Selmouni κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. προσφυγής 25803/94, παρ. 74, CEDH 1999-V). Το άρθρο 35 παρ. 1 βασίζεται στην προϋπόθεση, η οποία ενσωματώνεται στο άρθρο 13 (με το

οποίο συνδέεται στενά), ότι η εσωτερική έννομη τάξη προσφέρει πραγματική και αποτελεσματική προσφυγή όσον αφορά την καταγγελλόμενη παραβίαση (*Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. προσφυγής 30210/06, παρ. 152, CEDH 2000-XI).

14. Πάντως, το άρθρο 35 της Συμβάσεως απαιτεί την εξάντληση μόνο των ενδίκων μέσων τα οποία έχουν σχέση προς τις επίμαχες παραβιάσεις και είναι συγχρόνως διαθέσιμα και πλήρη. Πρέπει δε αυτά να υφίστανται σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη, διαφορετικά δεν διαθέτουν την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα και προσβασιμότητα (βλ., ειδικότερα, τις αποφάσεις *Vernillo κατά Γαλλίας*, της 20ής Φεβρουαρίου 1991, série A n° 198, σελ. 11-12, παρ. 27, και *Mifsud κατά Γαλλίας* (déc.) [GC], αριθ. προσφυγής 57220/00, παρ. 15, CEDH 2002-VIII).

15. Εν προκειμένω, η αιτίαση του προσφεύγοντος αφορά τη διάρκεια της σε βάρος του εγερθείσης ποινικής διαδικασίας. Το Δικαστήριο είχε κατ' επανάληψη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι στην Ελλάδα δεν υφίσταται δικαστήριο στο οποίο να δύναται κάποιος να προσφύγει προκειμένου να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια μιας διαδικασίας (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Κόντη-Αρβανίτη κατά Ελλάδος*, αρ. προσφυγής 53401/99, παρ. 29-30, απόφαση της 10^{ης} Απριλίου 2003). Ως εκ τούτου, η αίτηση αναιρέσεως, την οποία ούτως ή άλλως ήσκησε ο προσφεύγων στην προκειμένη περίπτωση, δεν αποτελεί ένδικο μέσο το οποίο πρέπει να ασκηθεί πριν από την προσφυγή στο Δικαστήριο του Στρασβούργου, προκειμένου να διατυπωθεί αιτίαση σχετική προς τη διάρκεια της διαδικασίας. Εν όψει των ανωτέρω, πρέπει, επομένως, να απορριφθεί η ένσταση της Κυβερνήσεως περί μη εξάντλησεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων.

16. Το Δικαστήριο διαπιστώνει, εξ άλλου, ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 παρ. 3 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο επισημαίνει περαιτέρω ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλον λόγο απαραδέκτου. Αρμόζει, επομένως, να γίνει δεκτή.

2. Επί της ουσίας

17. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη, είχε ως αφετηρία τη 15^η Μαΐου 2000, ημερομηνία κατά την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη σε βάρος του προσφεύγοντος, και δεν έχει ακόμα λήξει, αφού η διαδικασία ακόμα εκκρεμεί ενώπιον του Αρείου Πάγου. Επομένως, έχει ήδη διαρκέσει πέραν των επτά ετών και

τεσσάρων μηνών για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

β) Εύλογος χαρακτήρα της διάρκειας της διαδικασίας

18. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της ευθύνης και συμπεριφοράς των αρμοδίων αρχών (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Pélissier και Sassi κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. προσφυγής 25444/94, παρ. 67, CEDH 1999-II).

19. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως (βλ. προρρηθείσα υπόθεση *Pélissier και Sassi*).

20. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να αχθεί σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Ειδικότερα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η υπόθεση δεν ήταν ιδιαιτέρως πολύπλοκη και ότι, σε κάθε περίπτωση, ουδέν στοιχείο της δικογραφίας δεν δικαιολογεί το γεγονός ότι η ανακριτική διαδικασία διήρκεσε τέσσερα έτη περίπου. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίμαχης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν συνάδει προς την περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Υπήρξε, επομένως, παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1.

B. Περί της αιτιάσεως όσον αφορά τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας

Επί του παραδεκτού

21. Εφόσον ο προσφεύγων αμφισβητεί τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας, το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι, κατά την πάγια νομολογία των οργάνων της Συμβάσεως, η συμμόρφωση μιας δίκης προς τις απαιτήσεις του άρθρου 6, πρέπει να εξετάζεται κατ' αρχήν επί τη βάση της ποινικής διαδικασίας στο σύνολό της, ήτοι αφού αυτή περατωθεί (βλ., π.χ., *Bernard κατά Γαλλίας*, απόφαση της 23^{ης} Απριλίου 1998, *Συλλογή Αποφάσεων* 1998-II, σελ. 879, παρ. 37). Εν τούτοις, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, δεν δύναται να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να είναι ένα συγκεκριμένο στοιχείο σε τέτοιο βαθμό καθοριστικό ώστε να

επιτρέψει στο Δικαστήριο να κρίνει τη δικαιοσύνη της δίκης σε προηγούμενο στάδιο, πριν ακόμα εκδώσουν τα εθνικά δικαστήρια τελεσίδικη απόφαση στην υπόθεση (*Δεληγιάννης κατά Ελλάδος* (déc.), αριθ. προσφυγής 5074/03, απόφαση της 5^{ης} Ιουνίου 2003). Σημειώνοντας ότι η σε βάρος του προσφεύγοντος εγερθείσα ποινική διαδικασία ήδη εκκρεμεί ενώπιον του Αρείου Πάγου, το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει την ύπαρξη τέτοιου είδους περιστάσεων.

22. Συνεπώς, κατά το παρόν στάδιο της διαδικασίας, η αιτίαση αυτή είναι πρόωγη και πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 1 και 4 της Συμβάσεως.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

23. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Ζημία

24. Ο προσφεύγων ζητά 250.000 ευρώ για υλική ζημία την οποία υπέστη λόγω της διακοπής των επαγγελματικών δραστηριοτήτων του μετά τη φυλάκιση. Περαιτέρω, ζητά 1.500.000 ευρώ για την ηθική ζημία την οποία, όπως υποστηρίζει, υπέστη.

25. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το περί υλικής ζημίας αίτημα. Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι και μόνον η διαπίστωση παραβίασεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση όσον αφορά την ηθική ζημία. Παρεμπιπτόντως, υποστηρίζει ότι, στην περίπτωση κατά την οποία θα επιδικαζόταν κάποιο ποσό, αυτό δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει τα 1.000 ευρώ.

26. Το Δικαστήριο υπομνήσκει ότι η διαπίστωση παραβίασεως της Συμβάσεως, στην οποία κατέληξε, είναι αποκλειστικώς αποτέλεσμα του μη σεβασμού του δικαιώματος του ενδιαφερομένου όπως η υπόθεσή του εκδικασθεί εντός «ευλόγου προθεσμίας». Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν διακρίνει κάποιον αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στη διαπιστωθείσα παραβίαση και σε οποιαδήποτε υλική ζημία του προσφεύγοντος. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν οι αξιώσεις του προσφεύγοντος κατά το μέρος αυτό. Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά

ότι ο προσφεύγων υπέστη βεβαία ηθική ζημία, η οποία δεν επανορθώνεται επαρκώς από τη διαπίστωση παραβίασεως της Συμβάσεως. Αποφαινόμενο κατά δίκαια κρίση, το Δικαστήριο επιδικάζει στον προσφεύγοντα 5.000 ευρώ για τον λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

27. Ο προσφεύγων ζητά, επίσης, 200.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, και 50.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησε ενώπιον του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Ο προσφεύγων δεν προσκομίζει τιμολόγιο, λογαριασμό αμοιβής ή άλλη απόδειξη.

28. Η Κυβέρνηση σημειώνει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος δεν είναι δικαιολογημένες και καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα αυτό.

29. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* [GC], αριθ. προσφυγής 31107/96, παρ. 54, CEDH 2000-XI).

30. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος δεν αναφέρονται αναλυτικώς ούτε συνοδεύονται από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά τα οποία θα επέτρεπαν τον ακριβή υπολογισμό τους. Πρέπει, επομένως, να απορριφθεί το αίτημα αυτό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

31. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας βάσει του επιτοκίου της διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κάνει δεκτή* την προσφυγή ως παραδεκτή, όσον αφορά την αιτίαση σχετικώς προς την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας, και την απορρίπτει ως απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.

3. *Κρίνει* ότι

α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική, συμφώνως προς το άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως, 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για ηθική ζημία, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 25 Οκτωβρίου 2007 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού.

- υπογραφή -

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

- υπογραφή -

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος